

موضوع تحقیق:

شناسایی آسیب های تعاملی زوجین با خانواده همسر با تاکید بر وظایف زناشویی

دین پژوه:

نازیلا دباغ

فهرست مطالب

چکیده.....	۴
مقدمه.....	۴
سوالات تحقیق.....	۵
فصل اول: علل ناسازگاری و اختلافات همسران.....	۶
مبحث اول: دخالت اطرافیان در زندگی زناشویی.....	۶
گفتار اول: مهم‌ترین دلایل دخالت والدین و اطرافیان در زندگی زوج.....	۷
بند اول: عدم اطمینان والدین به آمادگی فرزندانشان برای شروع یک زندگی مشترک.....	۷
بند دوم: فاش کردن اسرار و مشکلات زندگی مشترک برای اطرافیان و دوستان.....	۷
بند سوم: وجود مشکلات شخصیتی در زوجین و عدم توانایی در تصمیم‌گیری.....	۸
بند چهارم: عدم آمادگی زوجها برای ازدواج.....	۸
بند پنجم: اختلاف و درگیری بین خانواده.....	۸
گفتار دوم: پیامدهای دخالت اطرافیان در زندگی زناشویی.....	۹
مبحث دوم: روش‌های موجود برای مقابله و جلوگیری از دخالت اطرافیان در زندگی زناشویی.....	۹
فصل دوم: جایگاه و وظایف زنان در زندگی.....	۱۳
مبحث اول: صفات و ویژگی‌های مختص زنان.....	۱۴
گفتار اول: وظایف زنان در قرآن کریم.....	۱۷
گفتار دوم: وظایف شرعی و وظایف اخلاقی زن در اسلام.....	۱۹
بند اول: وظایف اخلاقی زن نسبت به شوهر.....	۲۱

- بند دوم:وظایف شرعی زن نسبت به شوهر.....۲۳
- مبحث دوم:راهکارهای تحکیم خانواده.....۲۴
- گفتار اول:حمایت اجتماعی.....۲۴
- گفتار دوم:نظارت اجتماعی ۲۵
- گفتار سوم:تقویت دینداری.....۲۵
- نتیجه گیری و پیشنهادات.....۲۷
- منابع.....۲۸

چکیده

تبعیت از دین برای زوجین، راه برون رفت از بحران های زندگی است

تحول روابط میان زن و شوهر، در دهه های اخیر، قابل تردید نیست. برخی، تحولات موجود را، از آن رو که به افزایش ناسازگاری ها و فزونی طلاق انجامیده است نگران کننده ارزیابی می کنند و برخی آن را ناشی از تغییراتی می دانند که در روند توسعه اجتماعی و دستیابی به نقطه تعادل جدید، اجتناب ناپذیر و گاه مطلوب می نماید. نگاه نقادانه به این تحولات و بررسی تأثیر عوامل مؤثر بر آن، از دو جنبه حائز اهمیت است؛ هم به لحاظ تبیین مسئولیت های فردی زن و مرد به عنوان دو رکن پیوند خانوایی و هم به لحاظ تبیین مسئولیت نهادهای اجتماعی؛ اما در ابتدا، لازم است به تبیین موضوع بحث و زوایای آن پرداخته شود. از این رو در نوشتار پیش رو به آسیب شناسی روابط زوجین در ایران می پردازیم. یکی از عواملی که موجب اختلافات زوجین می شود دخالت یا نگرانی های بی مورد خانواده های زوجین است که متأسفانه در دهه های اخیر بعضاً موجب فروپاشی نهاد خانواده می شود. پدر و مادر با تصور اینکه دخالت در زندگی زناشویی زوجین حمایت می کنند، موجبات کدورت را فراهم میکنند.

مقدمه

خانواده کوچکترین و مهمترین نهاد اجتماعی است، از این رو چنانچه دستخوش نابسامانی و مشکلات اقتصادی و اجتماعی شود، در وهله نخست بر روی سلامت روانی اعضا و سپس بر روی جامعه تأثیراتی آسبنا و گاه جبران ناپذیر برجای میگذارد.

میدهد عوامل نابسامانی خانواده در ذیل چهار محور اقتصادی، روانی، اجتماعی، فرهنگی و زیستی قابل دسته بندی است. آسیب های دخالت خانواده ها را نیز نمی توان نادید گرفت.

هدف این تحقیق، ارائه الگویی مفهومی در زمینه عوامل و بسترهای شکل دهنده عدم سازگاری زنان با خانواده همسر و شرایط و متغیرهای واسطه ای ایجاد این عدم سازگاری و راهبردهای افراد برای مدیریت این روابط و افزایش سازگاری است.

عوامل زمینه ساز شکل گیری فرایند عدم سازگاری با خانواده همسر علل متعددی دارد اما اگر زوجین زندگی را به سمت و سوی اسلامی سوق دهند قطعاً ناسازگاری ها کنترل می شود و در نهایت با توکل به خداوند از بین می رود

زندگی به سبک اسلامی یعنی بایدها و نبایدها و چگونگی رفتار در زمینه‌های مختلف فردی، خانوادگی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، سلامت و هرچه که به رشد و سعادت انسان کمک کند، کمال دنیوی و اخروی او را تضمین خواهد کرد؛ بنابراین، می‌توان سبک زندگی اسلامی را نمودهای رفتاری نسبتاً پایدار که برخاسته از عقاید، نگرش‌ها و معیارهای اخلاقی اجتماعی مورد تأیید اسلام بوده و شیوه زندگی فرد را در راستای عبودیت رقم می‌زند، تعریف کرد. ۱، الگوی اقتصادی؛ ۲، ارتباط معنوی؛ ۳، ساختار خانواده؛ ۴، ارتباط عاطفی؛ ۵، ارتباط شناختی؛ ۶، ارتباط رفتاری؛ ۷، رابطه جنسی؛ ۸، رابطه با خانواده اصلی؛ ۹، رابطه با خانواده همسر؛ ۱۰، سلامتی جسمی روحی؛ ۱۱، مساعدت در رشد و شکوفایی

کلیدواژه‌ها: خانواده همسر، ناسازگاری زناشویی، تعارض زوجین

سوالات تحقیق:

- ۱- روابط زوجین و سبک زندگی اسلامی چیست؟
- ۲- آیا خانواده‌ها از عوامل لایه‌های زیرین ناسازگاری زوجین می‌باشند؟
- ۳- راه‌های استحکام بخشی به زندگی چگونه میسر می‌شود؟

فصل اول: علل ناسازگاری و اختلافات همسران

ریشه اصلی ناسازگاری زن و شوهر تفاوت و یا گاه‌ها تناقض در انتظارات و اهداف هرکدام در زندگی است که ممکن است در زمینه‌های مختلف مانند مسائل مالی، تربیت فرزندان و یا روابط خانوادگی بروز پیدا کند. گاهی هم این ناسازگاری بدلیل اجباری بدون ازدواج، اختلالات شخصیتی و انتظارات غیر واقع بینانه از هم باشد

مبحث اول: دخالت اطرافیان در زندگی زناشویی

دخالت پدر و مادرها در زندگی فرزندان شان یکی از مشکلاتی است که ممکن است در هر خانواده‌ای وجود داشته باشد

دیگر نمی‌توانم خانواده‌ات را تحمل کنم»، «از دست پدر و مادرت خسته شده‌ام»، «چرا مادرت به من گفت که آن کار را نکنم» و «چرا پدرت در مهمانی دیشب با من آن‌طور رفتار کرد» و ... این‌ها بخشی از دیالوگ‌های زن و شوهرهایی است که در مدیریت رفتارها و گفتارهای شان با خانواده همسر، موفق نبوده‌اند و گاهی به دلیل نداشتن مدیریت، زمینه دخالت خانواده‌های شان را در زندگی مشترک شان ایجاد کرده‌اند

ازدواج هم پیش نیاز دارد: خوب است بدانیم برای این که فردی در زندگی مشترک موفق باشد بهتر است قبل از ازدواج یکسری شرایط را در خود ارزیابی و در صورت وجود این ویژگی‌ها و خصوصیات اقدام به ازدواج کند یعنی تا زمانی که فرد از وجود این معیارها و آمادگی‌ها در خود مطمئن نشده برای تشکیل زندگی دست‌نگه دارد. در تحقیقات اخیر روان‌شناسی ازدواج در سن زیر ۲۰ سال باید با احتیاط و بررسی بیشتر و بهره‌مندی از مشاوره پیش از ازدواج انجام گیرد. یقیناً در صورت نبود شرایط و مهارت‌های لازم، ازدواج در چنین سنی با تنش‌هایی همراه می‌شود؛ بنابراین بهتر است هر دختر و پسر در صورت ازدواج در این سن‌ها به بررسی این شرایط بپردازند و در صورت فقدان آن‌ها، هرچه سریع‌تر به آن دسترسی یابند. از جمله این شرایط می‌توان به استقلال مالی، استقلال عاطفی، مسئولیت‌پذیری، هویت‌یابی و ... اشاره کرد

گفتار اول: مهم‌ترین دلایل دخالت والدین و اطرافیان در زندگی زوجها

بند اول: عدم اطمینان والدین به آمادگی فرزندان برای شروع یک زندگی مشترک

نقش خانواده در ازدواج، در ابتدای ازدواج فرزندان بسیار پررنگ است. به خصوص در شرایطی که فرد از نظر اقتصادی به خانواده خود وابسته باشد. والدین می خواهند نتیجه یک عمر تلاش و تجربه خود را در مورد نحوه زندگی، چگونگی معاشرت و ارتباط با همسر، چگونگی صرفه جویی در هزینه‌ها و... به فرزند خود منتقل کنند. از طرفی نیز حق خود می‌دانند که در سرنوشت فرزندشان سهمی داشته باشند.

بند دوم: فاش کردن اسرار و مشکلات زندگی مشترک برای اطرافیان و دوستان

برخی از زوجین به دلیل شرایط خاصی که خودشان ایجاد کرده‌اند، فرصت بیشتری برای مداخله اطرافیان در زندگی‌شان فراهم می‌کنند. زوج‌هایی که بسیاری از رازهای زندگی خودشان را برای دوستان و آشنایان خود تعریف می‌کنند یا مشکلاتشان را به بیرون از جمع دو نفره می‌برند با دخالت‌های بیشتری نیز مواجه می‌شوند. در صورتی که بهترین فرصت برای بازگو کردن مشکلات خصوصی زندگی مشترک، صحبت کردن با یک فرد متخصص است. با بهره‌گیری از مشاوره ازدواج می‌توانید مشکلات و تعارضاتی که در زندگی زناشویی با آن مواجه می‌شوید، بیان کنید بدون اینکه مورد قضاوت واقع شوید یا به دلیل فاش کردن رازهای دونفره تان موجبات ناراحتی همسر تان و دخالت اطرافیان را فراهم کنید. علاوه بر این راهکارهای مناسب و علمی برای حل مشکلات ارائه می‌شود.

بند سوم: وجود مشکلات شخصیتی در زوجین و عدم توانایی در تصمیم‌گیری

دلایل دخالت اطرافیان در زندگی زناشویی می‌تواند ریشه در ویژگی‌های شخصیتی و رفتاری خاص زوجین داشته باشد. به گونه‌ای که اطرافیان و به خصوص والدین به توانایی زوج‌های جوان برای اداره زندگی اعتماد نداشته باشند و دخالت در زندگی آنان را مفید تشخیص دهند. زوج‌هایی که مهارت‌های حل مسئله یا قدرت تصمیم‌گیری ندارند و در برخورد با مشکلات زندگی از اعتماد به نفس پایینی برخوردار هستند، شرایط را برای دخالت اطرافیان در زندگی زناشویی فراهم می‌کنند.

بند چهارم: عدم آمادگی زوجها برای ازدواج

تازه عروس و دامادها که در کسب مهارت‌های اولیه زندگی موفق نبوده و قابلیت تعیین و تشخیص شرایط مطلوب برای زندگی خود را ندارند شرایط را برای دخالت دیگران فراهم می‌کنند. باید اذعان نمود شاه کلید شروع دخالت‌های والدین و اطرافیان در زندگی زوج‌های جوان، ریشه در وابستگی عاطفی و مالی آنان به خانواده‌هایشان دارد. با کاهش این وابستگی‌ها اطمینان والدین و اطرافیان به زوجین برای اداره زندگی خود بیشتر شده و سطح مداخلات به صورت قابل توجهی کاهش می‌یابد

بند پنجم: اختلاف و درگیری بین خانواده

در گذشته ازدواج‌ها به صورت سنتی صورت می‌گرفت و خانواده‌ها شناخت بیشتری نسبت به هم داشتند؛ ولی امروزه که ارتباطات خارج از عرف در محیط‌های دانشگاهی رواج یافته و قبل از ازدواج بیشتر رایج شده است و افراد خود همسرشان را انتخاب می‌کنند، میزان آشنایی و شناخت خانواده‌ها نسبت به هم کمتر شده است و در مواردی که اختلاف عقاید بین خانواده‌ها زیاد باشد احتمال دخالت والدین در زندگی فرزندشان نیز بیشتر می‌شود

گفتار دوم: پیامدهای دخالت اطرافیان در زندگی زناشویی

به مرور زمان و با شدت یافتن دخالت اطرافیان در زندگی زناشویی زوجین، مشکلات آنان روز به روز بیشتر می‌شود؛ تا جایی که ممکن است حتی به طلاق و جدایی زوج‌ها منتهی شود. چرا که زمانی که زوج‌ها نمی‌توانند زمام زندگی‌شان را به دست بگیرند و برای خودشان تصمیم بگیرند. ساختن زندگی مشترک بر اساس نظرات و تصمیمات والدین یا اطرافیان باعث بی‌ثباتی در زندگی خصوصی می‌شود

مبحث دوم: روش‌های موجود برای مقابله و جلوگیری از دخالت اطرافیان در زندگی

زناشویی

برای کاهش دخالت‌ها چه باید کرد؟

در چنین مواقعی، یکی از زوجین باید در ابتدا سعی کند اعتماد به نفس همسرش (که همه اطلاعات را به خانواده اش می‌دهد) تقویت شود. از طریق بیان عبارات و جملاتی از قبیل «ت و آن قدر پخته هستی که خودت زندگی‌ات را مدیریت کنی»، باید به همسرش بفهماند که بر توانایی‌های خود تمرکز کند. در واقع

با تقویت رفتارهای مثبت او و چشم پوشی از رفتارهای غلطش خواهد توانست به افزایش خود باوری او کمک کند

او را در تصمیم گیری شریک کنید

مهارت تصمیم گیری و حل مسئله جزو مهارت های مورد نیاز در زندگی مشترک است و زوجین باید تلاش کنند در موقعیت های بحرانی و تنش زا از توانمندی های یکدیگر برای برطرف کردن مشکل بهره ببرند. برای رسیدن به این منظور از عباراتی مانند: « نظر تو برایم مهم است!»، « می خواهم بدانم همسرم چه راه حلی دارد؟» یا « پیشنهاد تو درباره این مسئله چیست؟» باید استفاده کند و او را به تصمیم گیری به تنهایی یا فکر کردن به راه حل های یک مسئله تشویق کند

برای کاهش روابط، ضربتی عمل نکنید

راه حل مهاجرت به شهری دیگر نیز برای کاهش وابستگی و دخالت بزرگ ترها شاید موقتا موثر باشد؛ اما در صورت وابستگی خانمی به مادرش احتمال دارد جدایی از او به افسردگی در غربت یا پرخاشگری و لجبازی منجر شود؛ بنابراین بهتر است از نظر مکانی خانه ای دورتر از والدین در نظر گرفته شود و از نظر زمانی فاصله دیدار یا دفعات ارتباط با آن ها به هفته ای یک بار و در مدت زمان کمتر از ۳ ساعت محدود باشد تا فرد امکان جدایی را کم کم برای خود فراهم آورد

شنونده خوبی باشید

در این مواقع یکی از زوجین با مذاکره با همسرش باید به آسیب های زندگی بدون مرزبندی اشاره و تصمیم جدی خود را مبنی بر محدود کردن نقل و انتقال مسائل زندگی مشترک به دیگران مطرح کند و به صورت مشترک هر دو برای بنا کردن فرهنگ جدید متناسب با اهداف و توانمندی های خود تلاش کنند؛ همچنین و با توجه به این که احترام والدین واجب و ضروری است، بهتر است در برابر پیشنهادهای آن ها سکوت کنید و شنونده خوبی باشید؛ اما اجرای آن ها را به توافق و هم فکری با همسر موکول کنید تا به مرور زمان آن ها هم استقلال و توانمندی شما را برای مدیریت زندگی جدید به رسمیت بشناسند
روش ها و راهکارهایی برای کاهش و کنترل دخالت والدین در ازدواج و کارشکنی های اطرافیان در زندگی مشترک زوجین وجود دارد:

۱- بهتر است موارد ضروری برای مشاوره گرفتن از خویشاوندان خود را مدیریت نمایید تا والدین و اطرافیان به پذیرش و درک استقلال شما و همسران دست یابند و فقط در مواقع ضروری به کمک شما بپردازند

۲- برای جلوگیری از دخالت دیگران بهتر است برنامه مشخصی داشته باشید. البته این به معنای قطع رابطه با دیگران نیست؛ بلکه مدیریت و هنر برقراری ارتباط صحیح با دیگران به گونه ای است که روزه‌های دخالت بی مورد دیگران در زندگی را مسدود نماید.

با رعایت احترام در مقابل کمک‌های صمیمانه و با محبت اطرافیان، طوری رفتار کنید تا آنان پی ببرند که ادامه دخالت‌های نابجای آنها حتی اگر دلسوزانه باشد نه تنها در حل مشکلات شما تاثیر گذار نیست بلکه ممکن است آتش اختلافات را شعله ورتر سازد و زندگی مشترکتان را با خطر مواجه نماید

۳- بعد از ازدواج، تشکیل و مدیریت زندگی مشترک به منظور برقراری روابطی متعادل و تعاملی درست، میان خانواده‌ها و همسر، یکی از مهم‌ترین وظایف زوجین است. باید پذیرفت که سوء برداشت‌ها و چه بسا اختلاف نظر با خانواده همسر، تا حدودی امری طبیعی و غیر قابل انکار است. مشاوره خانواده کمک می‌کند تا با بررسی تعارضات خانوادگی و نقش هر یک از اعضا بتوانید به تفاهمی پایدار در جهت حل مسائل و چالش‌ها دست یابید که در تحکیم بنیان خانواده موثر است

کمالاتی را که قرآن کریم برای زن ذکر می‌کند، برای آن است که هر جا قرآن یک خطری را احساس بکند، بیش از پیش روی آن تکیه می‌کند. مثلاً: هنگام ظهور قرآن که توحید در خطر بود و شرک رواج داشت، برای تثبیت توحید و سرکوب شرک، آیات فراوانی نازل شد به همین جهت چون در ایام نزول قرآن حرمت زن محفوظ نبود، لذا بیش از حد توقع و انتظار بر مساله حرمت زن تکیه نموده و در تمام شؤون برای او سهمی قائل شده و تصریح به یگانگی او با مردم در مقام انسانیت نموده است

هر گاه که قرآن داستانها و قصص را نقل می‌کند و ملاک ارزش را در شؤون گوناگون آن مشخص می‌کند، مشاهده می‌شود که نوع مسائل ارزشی را هم در ضمن داستانهایی نقل می‌کند که نقش اول آن را زن به عهده دارد و هم در ضمن داستانهایی که نقش اول آن را مرد به عهده دارد

بی‌تردید، زن دارای خصوصیات روانی ویژه‌ای است که با داشتن آن‌ها از مردها متمایز می‌شود که در این جا به برخی از این خصوصیات وی اشاره می‌گردد

کاهش وابستگی و دخالت بزرگ ترها

نبود مرز بندی صحیح و به موقع باعث بروز دخالت های والدین در زندگی مشترک می شود

علل فردی مربوط به قبل از ازدواج

گاهی دیده شده است افراد قبل از دستیابی به استقلال عاطفی و رسیدن به وابستگی سالم، متاهل می شوند که آثار و پیامدهای آن در زندگی مشترک به صورت انتقال اسرار، مشکلات و مسائل زوج به دیگران بروز می یابد؛ بنابراین لازم است فرد قبل از رسیدن به استقلال و احساس توانمندی برای جدایی عاطفی، ازدواج را تا زمانی که از این مرحله با موفقیت گذر کند، به تأخیر اندازد

در واقع بعضی افراد به جای انتقال از دوره وابستگی به دوره استقلال در همان دوره وابستگی متوقف می شوند؛ همچنین وابستگی متقابل هم می تواند جزو علل دیگر این مشکل باشد؛ برای مثال در همین پیامک ممکن است غیر از آن که خانم به مادرش وابسته است، مادرش هم به شدت به دخترش وابستگی داشته باشد و قادر به جدایی عاطفی از فرزند و رها کردن او نباشد؛ بنابراین مدام برای زندگی او نگران است و با کنجکاوای یا ارتباط بیش از حد، سعی می کند وابستگی دو جانبه خود را حفظ کند و قادر نیست استقلال او را به رسمیت بشناسد. نهایتاً کمبود اعتماد به نفس، ضعف در مهارت تصمیم گیری و حل مسئله نیز باعث حفظ وابستگی فرد و ترس از جدایی از دیگران می شود

علل آسیب زای بعد از ازدواج

نبود مرز بندی صحیح و به موقع از طرف زوجین باعث بروز دخالت های والدین و دیگران در زندگی مشترک شان می شود. زندگی مشترک زوجین بعد از ازدواج باید دارای مرز زناشویی مشخص باشد تا از این طریق زوجین از زندگی خود محافظت کنند. اگر زن و شوهری بدون هیچ محدودیتی تمام اطلاعات و مسائل زندگی مشترک شان را به والدین خود انتقال دهند، نشانگر این است که آن ها هیچ گونه حریم شخصی در زندگی برای خود قائل نیستند و در خانه ای زندگی می کنند که دیوار های آن شیشه ای است و همه افراد شاهد جریانات زندگی شان هستند

فصل دوم: جایگاه و وظایف زنان در زندگی

مهمترین وظیفه زن، شوهرداری و تربیت فرزندان صالح و سالم و کارآمد است و هیچ کاری نباید این مسئله مهم را تحت الشعاع قرار دهد و انجام چنین مسئولیت بزرگی نیازمند به کسب اطلاعات لازم می باشد چه اینکه بدون شناخت نسبت به مسائل تربیتی، اخلاقی و کسب مهارت‌های ارتباطی برای ایجاد روابط گرم و صمیمی با شوهر امکان پذیر نیست لذا هر کدام از زوجین با توجه با پیچیده شدن مسائل زندگی باید اطلاعات لازم را در این زمینه از طریق مطالعه کتاب های مفید، مجلات و دیدن فیلم های تربیتی به دست آورند و اگر زنان درس می خوانند باید رشته ی تحصیلی شان مرتبط با وظایفشان باشد، و الا در امر تربیت فرزند و داشتن یک زندگی سالم و بانشاط با مشکلات جدی مواجه خواهند شد

نکته ای که توجه به آن ضروری است اهمیت شوهر داری، تربیت فرزندان و گرم نگه داشتن کانون خانواده است امروزه متأسفانه تبلیغات مسموم موجب کم اهمیت جلوه دادن فعالیت زنان در خانه است در حالیکه زیر بنای یک جامعه سالم و کارآمد خانواده است. اگر خانواده ها از استحکام خوبی برخوردار باشند و فرزندان که محصولات خانواده هستند در زمینه های گوناگون تربیت شوند و از رشد و بالندگی خوبی برخوردار باشند آنگاه جامعه با مشکلات کمتری مواجه خواهد شد و انجام چنین مسئولیت بزرگی بیشتر بر عهده زنان می باشد چه اینکه از زمان انعقاد نطفه تا هنگام تولد و بعد از تولد تا دو سالگی کودک به صورت صد در صد وابسته به مادر می باشد و نقش پدر بسیار کم است البته با بزرگ تر شدن کودک نقش پدر نیز بیشتر خواهد شد ولی هیچ گاه تا دوران بلوغ سهم پدر به اندازه مادر نمی باشد و این حاکی از اهمیت نقش مادر در تربیت فرزند می باشد و این کار دشوار بیشتر از هر کس از عهده مادر بر می آید و راستی چه کاری از تربیت انسانها که شریفترین مخلوقات آفرینش هستند بالاتر است

در واقع این مادر است که پایه های اولیه رشد، تربیت و هدایت کودک در دامن خود فراهم می کند و اهمیت خانواده به عنوان اولین جایگاه تربیتی انسان بر تمام مراکز علمی و تربیتی دیگر از قبیل پیش دبستان، مدرسه و دانشگاه بیشتر است و خانواده نسبت به این مراکز علمی و تربیتی تقدم زمانی و دینی دارد یعنی هم زماناً "مقدم است و هم رتبی آن مقدم می باشد. بنابراین هیچ کاری نباید این مسئولیت مهم را تحت الشعاع قرار دهد البته اگر زن و شوهر با یکدیگر همکاری کنند و برای اداره زندگی مشترک خود برنامه ریزی صحیحی داشته باشند زنان علاوه بر انجام امور خانه داری می توانند در فعالیت های فرهنگی،

علمی، سیاسی و اجتماعی خارج از خانه نیز مشارکت داشته باشند و حضور در اینگونه فعالیت ها منافاتی با امور زندگی و همسررداری و تربیت فرزندان ندارد و انجام این مهم مستلزم چند امر مهم می باشد

۱- همکاری زن و شوهر با یکدیگر

۲- نوع کار خارج از خانه باید با توانایی و ابعاد شخصیتی زن متناسب باشد

۳- محیط کار و محل کار و همکاران باید به گونه ای باشد که زن بتواند حجاب، عفاف و حریم خود را به خوبی حفظ کند و اگر انجام کار در خارج از خانه مستلزم رعایت نکردن موازین شرعی و اخلاقی شود چنین کاری برای زنان مفید و مناسب نیست

۴- زنان وقتی کار خارج از خانه به خود اختصاص می دهند نباید به حدی باشد که بیشتر وقت و انرژی زن را از بین ببرد و باعث ناتوانی او در انجام وظایف داخل خانه شود. و نیز به تربیت فرزند ضربه نزنند. با رعایت نکات فوق انجام فعالیت در خارج از خانه برای زنان نه تنها اشکالی ندارد بلکه باعث کسب تجارب بیشتر و فواید ارزشمندی است

مبحث اول: صفات و ویژگی های مختص زنان

۱- بر خلاف آن چه در برخی از عقاید و نوشته ها مطرح می شود، زن مقدمه وجود مرد نبوده، برای او آفریده نشده است، بلکه هر یک از زن و مرد، برای تکمیل یک دیگر آفریده شده اند: "هُنَّ لِبَاسٌ لَّكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَّهُنَّ" (بقره، ۱۸۷) آن ها لباس شما هستند و شما لباس آن ها [هر دو زینت هم و سبب حفظ یکدیگرید]. (نظام حقوق زن در اسلام، شهید مرتضی مطهری، ص ۱۱۹)

۲- از جمله ویژگی های زن آن است که وجود او برای مرد، خیر و مایه سکونت و آرامش او است: "وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا" (روم، ۲۱) از نشانه های او این است که از خودتان برای شما همسرانی آفرید تا به وسیله آن ها آرام گیرید

۳- احساسات زن از مرد جوشان تر است، ولی جهت گیری عقلی و استدلالی وی، هم سنگ مردان نیست. (همان، ص ۱۶۳) این نکته از آیه شریفه: "الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ" (نساء، ۳۴) فهمیده می شود. (تفسیر المیزان، علامه طباطبایی، ج ۴، ص ۲۱۷ و ص ۳۴۷، مؤسسه علمی)

۴- ویژگی‌های دیگر زن که در احساسات او نهفته است، روحیه‌ی خواسته شدن و مطلوب قرار گرفتن است؛ بر خلاف مرد که خصوصیت او خواستن است (شهید مطهری، همان، ص ۱۶۳). این نکته از سوره روم، آیه ۲۱ استفاده می‌شود. (علامه طباطبایی، همان، ص ۲۱۶)

۵- جلوه‌گری و خودنمایی، از دیگر خصوصیات زن است؛ البته اسلام خواسته است که زن، این غریزه طبیعی را در برابر شوهر خود ارضا کند: "وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ" (نور، ۳۱) و زینت خود را آشکار نسازند، مگر برای شوهرانشان

عاطفه مادری: برخی از معانی و مفاهیمی که قرآن نیز متعرض آن‌ها شده، جز در وجود جنس مؤنث، یعنی زن، مأمن دیگری ندارد. از جمله آن معانی، عاطفه مادری است؛ حسی که از دیدگاه قرآنی و اسلامی، بس ارجمند و پاس داشتنی است و دارنده آن، مقامی بلند در پیشگاه خداوند دارد

۶- ترس و حفظ آبرو: در سوره مریم، در ضمن آیاتی که سرگذشت مریم و ماجرای تولد عیسی را بیان می‌دارد، به حقیقتی بر می‌خوریم که هر چند در فرد انسان‌ها وجود دارد، اما در زنان به خاطر سرشت و طبیعت شان، از شدت و حدت بیشتری برخوردار است، به گونه‌ای که آن را از ویژگی‌های زنان دانسته‌اند فرشته مأمور خداوند، در هیأت مردان، به خلوت مریم، دختر عمران راه می‌یابد تا او را به داشتن فرزندی بشارت دهد. مواجه شدن با چنین صحنه‌ای، بندبند وجود مریم را آشفته و مضطرب می‌سازد؛ شعله‌های تقوی و پرهیزگاری در نهادش زبانه می‌کشد و به سوی خدا می‌گریزد: «قَالَتْ إِنِّي أَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتَ تَقِيًّا» (مریم، ۱۸) چه می‌تواند بکند او که همواره پاکدامن زیسته، در دامان پاکان پرورش یافته و در میان مردم ضرب المثل تقوی و عفت است، جز آنکه بر خود بلرزد و خدای خویش را به یاری بطلبد

۷- عاطفه مادری: برخی از معانی و مفاهیمی که قرآن نیز متعرض آن‌ها شده، جز در وجود جنس مؤنث، یعنی زن، مأمن دیگری ندارد. از جمله آن معانی، عاطفه مادری است؛ حسی که از دیدگاه قرآنی و اسلامی، بس ارجمند و پاس داشتنی است و دارنده آن، مقامی بلند در پیشگاه خداوند دارد

نمونه این معنا را نیز در قصه حضرت موسی، سراغ می‌گیریم. موسی، دور از چشم مراقبان حکومتی فرعون، در فضایی پر از اضطراب و دلهره به دنیا آمد. اما معلوم بود که این قضیه برای مدت زیادی، نمی‌تواند مخفی بماند. چاره کار چه بود؟! این اندیشه، جان مادر موسی را می‌گذاخت و معذب می‌داشت.

نه تاب دوری فرزند را داشت و نه می توانست، بی واهمه فرعون و گماشته هایش، او را در دامان خود بپرورد. چه باید می کرد

از جانب خداوند، بر مادر موسی وحی آمد که: «... ارضعیه فاذا خفت علیه فالقیه فی الیم و لا تخافی و لا تحزنی» (قصص، ۲۸ . ۷)

در شگفت شد. این چه حکمی بود! نوزادش را به دریا بیفکند! پس با این عاطفه سرشار مادری چه کند! بسازد و بسوزد! آری، او بنده مطیع خداوند است و باید به فرمان او، گر چه رها کردن فرزند در دریا باشد، گردن نهد

عاطفه مادری در سرشت زن نهاده شده و هر زنی، گر چه فرزندی نیاورده باشد، آن را با تمام وجود احساس می کند

موسی نوزاد، درون صندوقچه شناور بر آب، چشمان همسر فرعون را به خود می خواند. جنب و جوشی سراپای زن را فرا می گیرد. سالها از ازدواج او و همسرش می گذشت، اما فرزندی نداشتند. چه می شد، اگر این کودک را به فرزندی، می گرفتند: «وَقَالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرَّتْ عَيْنٌ لِّي وَلَكَ لَا تَقْتُلُوهُ» (قصص، ۹) پس بی اختیار موسی را از دست نگهبانانی که او را می بردند تا بکشند، گرفت و فریاد برآورد: «لَا تَقْتُلُوهُ» (قصص، ۹) و چه به وقت، خداوند، عاطفه فرزند خواهی را در وجود همسر فرعون به خروش آورد، تا بار دیگر آیتی از آیات بینات خود را، در برابر چشم جهانیان آشکار سازد

گفتار اول: وظایف زنان در قرآن کریم

۱- وظیفه شوهرداری

از آیه ۲۱ سوره روم استفاده می شود که زن باید محیط خانواده را به گونه ای سامان دهد که عامل آرامش شوهر خود باشد

۲- فرمانبری متواضعانه از شوهر

"فَالصَّالِحَاتُ قَنِتَاتٌ (نساء، ۳۴) زنان صالح، متواضعند"

این تعبیر، نقطه مقابل تعبیر: "والتي تخافون نشوزهن" یعنی نشوز در همین آیه شریفه است. اطاعت مستمر و متواضعانه، وظیفه ای است که قرآن کریم، به صراحت از زن خواسته است. روشن است این

فرمان‌بری به معنای محرومیت استقلال زن، در اراده فردی خود نیست، بلکه فرمان‌بری در قلمرو حقوقی است که خداوند برای مردان، در نظر گرفته که مهم‌ترین شاخصه آن، فرمان‌بری در مسئله زناشویی است. (تفسیر المیزان، علامه طباطبایی؛ ج ۴، ص ۳۴۴، مؤسسه اعلمی)

۳- حفظ خود و اسرار و حقوق شوهر

حَفِظَتْ لِلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ؛ (نساء، ۳۴) زنان صالح در غیاب [همسر خود]، اسرار و حقوق او را، یعنی "حقوقی که خداوند برای همسران آنها قرار داده، حفظ می‌کنند

روشن است که مهم‌ترین شاخصه این حفظ خود در غیاب شوهر، حفظ در قلمرو مسائل ناموسی است. زن باید در غیاب شوهر، به طور کامل خود را حفظ کند، هم چنان که رازها و مسائل خصوصی شوهرش را نیز باید نگه دار باشد

در قرآن کریم، درباره شیوه سخن گفتن زنان با نامحرمان چنین آمده است: "به گونه‌ای هوس‌انگیز سخن نگویند که بیمار دلان در شما طمع کنند

۴- رعایت پوشش واجب اسلامی

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّزَوْجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَبِيبِهِنَّ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ؛ (احزاب، ۵۹) ای پیامبر! به همسران و دختران و زنان مؤمنان بگو، جلباب‌ها [روسری‌های بلند] خود را بر خویش فروافکنند. این کار، برای این که شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند، بهتر است. " در این پوشش واجب، تنها چهره و دو دست، استثنا شده است

۵- نگاه‌داری چشم‌های خود از نگاه‌های هوس‌آلود و حرام

وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَرِهِنَّ؛ (نور، ۳۱) به زنان با ایمان بگو، چشم‌های خود را [از نگاه‌های هوس‌آلود] فرو گیرند. غَضَّ در لغت به معنای کاهش دادن است و غَضَّ بصر، یعنی کاهش دادن نگاه. به دیگر سخن، یعنی خیره نشدن و تماشا نکردن و به اصطلاح، نظر استقلالی نیفکندن. (مسأله حجاب، شهید مطهری، ص ۱۳۸ و ۱۳۹، انتشارات صدرا)

۶- طریقه سخن گفتن با نامحرمان

در قرآن کریم، درباره شیوه سخن گفتن زنان با نامحرمان چنین آمده است: "فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ" (احزاب، ۳۲) به گونه‌ای هوس‌انگیز سخن نگویند که بیماردلان در شما طمع کنند. منظور سخن گفتن زنان همراه با خضوع است که در آیه شریفه از آن نهی شده است؛ یعنی نازک و لطیف کردن صدا با مردان، به گونه‌ای که آن‌ها درباره زن، گمان بد کنند و تحریک شوند. (تفسیر المیزان، مرحوم علامه طباطبایی، ج ۱۶، ص ۳۰۹، مؤسسه اعلمی)

۷- عدم اختلاط با مردان

قرآن کریم، به صراحت به زنان پیامبر صلی الله علیه و آله می‌فرماید: "وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ" (احزاب، ۳۳) در خانه‌های خود بمانید. "اگر هم گفته شود این دستور به لحاظ مسائل سیاسی و اجتماعی خاص بوده است، مسأله حجاب، همان، ص ۸۰.) ولی آیات دیگری نیز بر این مسئله، به تصریح یا به کنایه دلالت دارند: "وَ إِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَعًا فَسَأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ" (احزاب، ۵۳) هنگامی که چیزی از وسایل زندگی را از آنان [همسران پیامبر] می‌خواهید، از پشت پرده بخواهید. این کار برای پاکی دل‌های شما و آنان بهتر است. "روشن است که مخاطب این سفارش، فقط همسران پیامبر ۶ نبوده، بلکه همه زنان را در بر می‌گیرد

گفتار دوم: وظایف شرعی و وظایف اخلاقی زن در اسلام

امام علی علیه السلام در باره رفتار حضرت زهرا علیها السلام چنین می‌گوید: «هرگاه به رخسارش نظاره می‌کردم تمام غصه‌هایم برطرف می‌شد و دردهایم را فراموش می‌کردم». بحار الانوار، ج ۴۳، ص ۱۲۳

باید دانست که همه چیز در زیبایی زن خلاصه نمی‌شود. زن هر چقدر هم زیبا باشد ولی اگر رفتارش با شوهر نامناسب و خشن باشد، نمی‌تواند دل او را به دست آورد، در حالی که یک نگاه لبریز از عشق و یک رفتار محبت‌آمیز از سوی زن می‌تواند قلب مرد را تسخیر نماید؛ اگر چه از نظر زیبایی، در رتبه‌های کمتر باشد. مرد هنگامی که با کوله‌باری از سختی‌ها به منزل می‌آید، دادن یک لیوان آب یا شربت به او از سوی همسرش، می‌تواند بسیار آرامش‌بخش و لذت‌بخش باشد

امام صادق علیه السلام می‌فرماید: «هیچ زنی نیست که آب به همسرش بنوشاند، در حالی که این کار از عبادت یک سال که روزهایش روزه باشد و شب‌هایش به عبادت بایستد بهتر است». «مَا مِنْ امْرَأَةٍ تَسْقِي

زَوْجَهَا شَرْبَةً مِنْ مَاءٍ إِلَّا كَانَ خَيْرًا لَهَا مِنْ عِبَادَةِ سَنَةِ صِيَامِ نَهَارِهَا وَ قِيَامِ لَيْلِهَا»؛ (وسائل الشيعه، ج ۱۴، ص ۱۲۳)

تقدیر المعیشه و یا برنامه ریزی اقتصادی یکی از عوامل ثبات و پایداری بنیان خانواده است. قناعت و کم خرج بودن از ویژگی های مثبت یک زن می باشد و در مقابل، تقاضای زیاد و توقع بالا موجب آزار و رنجش همسر و در صورت عدم توانایی، گاهی انحرافات را موجب می شود

اگر زنان، مدیریت امور خانه را بر محور قناعت و پرهیز از خرج های غیر لازم و تشریفاتی و تجملاتی تنظیم کنند و از شوهران خود، توقعات بی جا و خارج از توان مالی نداشته باشند، از بروز تنش های بسیاری جلوگیری خواهند کرد

سست شدن پایه های نهاد خانواده، گاهی در اثر همین مسایل مادی و اقتصادی است و آغاز آن هم چه بسا از امور جزئی و بی اهمیت است و سر از بحران در می آورد. از متون دینی بدست می آید که زن نباید شوهر را به سختی و زحمت بیاندازد

نبی اکرم صلی الله علیه وآله فرمود: «از همه زنان پربرکت تر آن است که خرجش کمتر باشد». «أَعْلَمُ النِّسَاءِ بَرَكَهً أَقْلَهُنَّ مَوْؤَنَةً»؛ (نهج الفصاحه، ح ۳۵۸)

در روایت دیگری از حضرت آمده: «برای زن جایز نیست که شوهرش را به بیش از توانایی اش مجبور کند.» «لَا يَحِلُّ لِلْمَرَأِدِ أَنْ تَتَكَلَّفَ زَوْجَهَا فَوْقَ طَاقَتِهِ»؛ (مستدرک الوسائل، ج ۱۴، ص ۲۴۲)

در زندگی حضرت زهرا علیها السلام می خوانیم که هیچ گاه در خانه از شوهر خود تقاضایی نکردند و همواره در سختی ها و ناملایمات، صبر و بردباری پیشه کردند و هرگز گله و شکایتی نکردند، حتی گاهی غذایی برای خوردن در خانه علی علیه السلام یافت نمی شد اما در این شرایط هم از همسر خود چیزی مطالبه نمود تا مبادا باعث شرمندگی همسرش شود

لباس، زینت، اثاث خانه، مسکن وسیع و امثال آن خواسته هایی است که معمولاً هر زنی به خود اجازه می دهد که از همسر خویش درخواست نماید. اما زهرا علیها السلام هرگز همسرش را برای تهیه این نوع خواسته ها به زحمت نینداخت. حتی وقتی حضرت زهرا علیها السلام در بستر بیماری بود و علی علیه السلام با دلی پر از عشق و محبت، از او خواست که اگر خواهسته ای دارد ابراز کند، زهرا علیها السلام از بیان تقاضای خود امتناع می کرد. ر.ک: بحار الانوار، ج ۴۳، ص ۱۱۳، به نقل از: جلوه های رفتاری حضرت زهرا (س)،

بند اول: وظایف اخلاقی زن نسبت به شوهر

۱- اطاعت از شوهر: اطاعت از شوهر و خود داری از نافرمانی او، از وظایف اولیه زن است. شکی نیست که -
غرض از اطاعت زن، فرمانبرداری او از شوهر است در اموری که مخالف احکام الهی نباشد و هر آنگاه که
چنین فرمان و دستوری رسد، وظیفه، تخلف و یا به صورتی فرار از آن است. زیرا در همه حال حکم خداوند
متعال بر حکم بشر مقدم است. پیامبر اکرم (ص) می فرمایند: «اگر سجده کردن برای غیر خدا جایز بود،
دستور می دادم تا زن در برابر شوهرش سجده کند.» (۱) و در جای دیگر می فرمایند: «زنی نمی تواند حق
خدا را ادا کند مگر این که حق شوهرش را ادا کند.»

۲- خوب شوهر داری: خوب شوهر داری یک هنر است و نیاز به ذوق و سلیقه و مهارت های خاص دارد.
سعادت یا شقاوت «خانواده» در دست «زن» است

زن اگر به فن خوب شوهرداری آشنا باشد، می تواند با انجام وظایفی که خداوند بر عهده او مقرر فرموده،
خانه را به صورت «بهشت برین» درآورد و از شوهر و فرزندان خود، افرادی لایق، پویا، خلاق و آبرومند
بسازد و خانه را محل آسایش و فضیلت و خوشبختی قرار دهد

شوهرداری در اسلام اهمیت بسیار زیادی دارد و در همین رابطه امام علی (ع) می فرمایند: «جهاد زن خوب
شوهرداری است.»

۳- خوش اخلاقی: زن فهیم و نیک اندیش می داند که تمامی انسان ها شیفته محبت و دلباخته جذابیت
های روانی و کشش های نفسانی اند. از این رو هنر او در این است که با درکی درست از ویژگی های
اخلاقی، خصیصه های شخصیتی و نیازهای نفسانی شوهر، مهرطلبی ها، محبت جویی ها، تشویق پذیری
ها، زیبانگری ها و عاقبت اندیشی ها را با به کارگیری مطلوب ترین روش ها در مناسب ترین موقعیت ها به
شوهر پاسخ گوید و او را دور از دغدغه ها و وسوسه های درون، در برابر همه ی کشش ها و محرک های
بیرونی مصون نماید

زن خوش اخلاق، در زندگی مشترک با همسر خود، زیبایی کلام و جذابیت بیان، زبان تشویق و ترغیب و
تأیید و تکریم را سرمایه ارزشمند زندگی خویش می داند و هیچ فرصتی را برای «ابلاغ پیام» و «ابراز
محبت» به شوهر از دست نمی دهد و لذا در تاریکی هم با همسر خویش با زبانی لین و آرام، شیرین و
پرمعنا، گیرا و آرام بخش و به دور از اضطراب و تنش سخن می گوید

زن فهیم و لایق با اخلاق درست و رفتار شایسته ی خود، در برخورد با شوهر و فرزندان، در کانون گرم خانواده همیشه شاد و خندان است و مانند «فرشته رحمت» محیط خانه را سرشار از مهر، عشق، عطف، دوستی و آرامش می نماید

پیامبر اسلام (ص) می فرمایند: «هر زنی که شوهرش را با زبانش بیازارد، خداوند هیچ کار واجب و مستحبی را از او نمی پذیرد و هیچ کار نیکش را قبول نمی کند تا وقتی که شوهرش را راضی کند.» اگر چه روزها روزه بگیرد و شب ها به عبادت مشغول شود.»

او هرگز در برخورد با شوهر و فرزندان، صدا و کلام گیرای خود را با نقادی و تهدید و تحقیر و سرزنش و استهزا نمی آمیزد، بلکه زبان حق شناسی و قدرشناسی، شکر و سپاسگزاری از صفات برجسته او در حریم خانواده است

۴- احترام به شوهر: زن آگاه و مهربان به خوبی می داند که همه انسان ها ذاتاً محبت پذیر و قهرستیزند، همه انسان ها تکریم پذیر و تنبیه گریزند. هر کس به شخصیت خویش علاقه مند است و دوست دارد دیگران به او احترام بگذارند و هر کس که شخصیت او را محترم بشمارد محبوبش واقع می شود

زن فهیمه می داند که شوهرش آرامش خواه و امنیت طلب می باشد و دوست دارد در محیطی سرشار از صمیمیت و صفا زندگی کند

امام صادق (ع) می فرمایند: «...خوشا به سعادت و خوشا به سعادت آن همسری باد که به شوهرش احترام گذارد و او را آزار نرساند و در تمام مواقع از شوهرش اطاعت کند.»

۵- اظهار عشق و علاقه نسبت به شوهر: زن خردمند و شایسته می داند که شوهرش تشنه محبت و دوستی اوست و دل او به محبت همسرش زنده می باشد. اگر شوهر بداند که محبوب واقعی زنش نیست، احساس بی کسی، تنهایی و غربت می کند و همیشه پژمرده، غمگین و ناراحت و مضطرب است. لیکن زن نیک اندیش و مهربان، محبت و دوستی خود را نسبت به شوهرش به زبان آورده و عشق و علاقه ی خود را در قالب واژه های طیب و زیبا و پر مفهوم عینیت می بخشد

امام باقر (ع) می فرمایند: «برای زن هیچ شفاعتی در پیشگاه پروردگارش به اندازه رضایت شوهرش ثمربخش و مفیدتر نیست»

۶- استقبال گرم از شوهر: یکی از سنت های بسیار نیکوی مسلمانان این است که هرگاه به یکدیگر می رسند، «سلام» می کنند، زیرا سلام کردن ایجاد انس، الفت و محبت می کند، و کدورت ها را می زداید. بنابراین دو زوجی که نیاز به صداقت و صمیمیت بیشتری دارند، این دستور الهی را بیشتر باید رعایت نمایند

۷- تهیه غذای مناسب: امام صادق (ع) می فرماید: «بهترین زنان شما (مسلمین) زنی است که خوشبو و خوش دستپخت باشد.»

۸- زینت و آرایش برای شوهر

بند دوم: وظایف شرعی زن نسبت به شوهر

- ۱- عدم خروج از منزل مگر به اذن شوهر؛
- ۲- زن باید خود را برای هر لذتی که همسرش می خواهد تسلیم نماید و بدون عذر شرعی از نزدیکی او - جلوگیری نکند؛
- ۳- پاک کردن خود از هر چیزی که باعث دور کردن شوهر از تمتعات جنسی است -
- ۴- عدم جواز صدقه دادن، نذر کردن مگر به اذن شوهر (از مال شوهر - در نذر و صدقه از مال خودش آزاد هست

مبحث دوم: راهکارهای تحکیم خانواده

گفتار اول: حمایت اجتماعی

از آنجا که تداوم حیات خانواده به عنوان یک واحد اجتماعی در گرو تأمین نیازهای گوناگون مالی و غیر مالی آن است و با توجه به اینکه خانواده به تنهایی قادر به تأمین همه نیازهای خود نیست، حمایت اجتماعی از آن به عنوان یکی از اصلی ترین راهکارهای تحکیم خانواده ضرورت می یابد. از مهم ترین اقسام حمایت اجتماعی از خانواده می توان به حمایت خویشاوندان، حمایت دوستان، حمایت همسایگان و حمایت حکومت اشاره کرد

نقش حمایتی خویشاوندان در جوامع سنتی بیشتر نمود دارد. در این جوامع به دلیل غلبه الگوی خانواده گسترده، خویشاوندان معمولاً برای کمک به گروه های خانوادگی کوچک در دسترس اند و در نتیجه، تنش

های خانوادگی کمتر به افراد آسیب می زنند. گذشته از خویشاوندان، دوستان و همسایگان نیز می توانند با حمایت های خود زوج ها را به یکدیگر پیوند دهند و به نظر می رسد اثرگذاری آنان با اوضاع و احوال جوامع جدید نیز سازگار است. با این حال، نباید تأثیر منفی گروه های یادشده بر استحکام خانواده را از یاد برد، به ویژه در مواردی که مخالفتی با ازدواج یا نارضایتی ای از یکی از دو همسر در میان باشد. در جوامعی مانند ایران، اختلاف های ناشی از دخالت خویشاوندان درصد بالایی از اختلاف های زناشویی را تشکیل می دهند.

حکومت نیز وظیفه دارد در ابعاد متنوع اقتصادی، آموزشی، حقوقی و... از خانواده حمایت کند. این حمایت ها شامل مواردی از این قبیل می شود: در بعد اقتصادی، اعطای تسهیلات ازدواج و حل مشکل بیکاری جوانان؛ در بعد آموزشی، بهره گیری از امکانات آموزشی مشاوره ای و رسانه ای در جهت ارتقای سطح آگاهی ها و مهارت های زوجین و در بعد حقوقی، رفع کاستی های قانونگذاری و وضع قوانین کارآمدتر در جهت تقویت بنیان خانواده

شایان ذکر است که حمایت فعالانه حکومت در جهت تحکیم خانواده نباید با حمایت منفعلانه و تابع وضع موجود که گاه به گسیختگی خانواده می انجامد، اشتباه شود. حمایت از خانواده در غرب به وسیله دولت های رفاه تابع الگویی بود که خانواده را روز به روز زائدتر ساخت. دولت رفاه علاوه بر تحصیل جوانان و خدمات بهداشتی به عموم افراد، با گسترش شیرخوارگاه ها، کودکانستان ها و خانه های سالمندان، پرستاری از کودکان و سالمندان را به عهده گرفت و بدین ترتیب، جایگزین خانواده شد که این روند، نقش مهمی در فروپاشی کانون گرم و صمیمی خانواده داشت. [۳] بر این اساس، لازم است در سیاست های حمایت از خانواده، جانب احتیاط و دوراندیشی رعایت شود و از سطحی نگری و پیروی ناموجه از الگوهای غربی خودداری گردد

گفتار دوم: نظارت اجتماعی

نظارت اجتماعی در ابعاد گوناگون نظارت متقابل خانوادگی، نظارت خویشاوندان، دوستان و بایگان، نظارت همگانی و نظارت حکومت، از دیگر راهکاری مؤثر در تحکیم خانواده به شمار می آید. برای نمونه، می توان به نظارت متقابل همسران بر رفتارهای یکدیگر و نظارت والدین بر رفتار فرزندان از جمله، در امور جنسی، نظارت خویشاوندان، همسایگان و دوستان از طریق مداخله های مثبت در تنش های خانوادگی، نظارت

همگانی به عنوان پشتیبانی نیرومند برای نظام هنجاری جامعه که تخلف از ارزش های پذیرفته شده را دشوار می سازد و نظارت حکومت در ابعاد قانونگذاری و اجرای قانون اشاره کرد

توصیه های گوناگون اسلام از جمله تشویق غیرت ورزی در مردان، به عنوان یک چتر حمایتی و حفاظتی، لزوم مداخله بستگان در اختلافات شدید زناشویی از طریق تعیین یک حکم از خویشان مرد و یک حکم از خویشان زن، وجوب امر به معروف و نهی از منکر بر آحاد جامعه به ویژه بر افراد صاحب نفوذ، لزوم برخورد حکومت با خشونت های خانوادگی و حرمت سهل انگاری مسئولان در اجرای حدود الهی، جنبه هایی از نظام نظارتی اسلام را به نمایش می گذارند که در مباحث گذشته به مناسبت به آنها اشاره شد

گفتار سوم: تقویت دینداری

تقویت دینداری یا تربیت دینی - اخلاقی افراد از راهکارهای اصلی تحکیم خانواده است که به نظر می رسد حق مطلب در مورد آن ادا نشده است؛ از جمله در پاره ای اظهار نظرها بر همسانی فرهنگی، تحصیلی و سنی زوجین یا مشکلات اقتصادی به عنوان عوامل اختلال خانواده، بسیار بیش از ضعف دینداری و اخلاقیات زوجین تأکید می شود. با این حال، می توان شواهدی یافت دال بر اینکه حتی در فرض همسانی دو همسر از جهات گوناگون، ضعف تربیت دینی - اخلاقی به تنهایی می تواند باعث فروپاشی خانواده شود. از سوی دیگر، کم نیستند نمونه هایی که در آنها به رغم ناهمسانی زوجین از جهات متعدد، پایبندی آنان به موازین دینی و اخلاقی باعث انسجام خانواده شده است. از این رو، باید برای عنصر دین و اخلاق در مقایسه با بسیاری از عوامل دیگر، سهم بیشتری در حفظ یکپارچگی خانواده قائل شویم

ایمان مذهبی موجب معنا بخشیدن به زندگی و ایجاد حس رضایت و امید به آینده در افراد و در نتیجه، سازگاری آنان با ناملایمات زندگی می شود. افراد دیندار ضمن آنکه از کوشش در جهت تأمین نیازهای مادی معقول و ایجاد یک خانواده مطلوب فروگذار نمی کنند، در صورت برخورد با مشکلاتی مانند فقر و ناسازگاری های خانوادگی دچار یأس نمی شوند، بلکه دل به وعده های الهی روشن می دارند و با حلاوت ایمان و یاد خدا، تلخی های زندگی را به شیرینی مبدل می سازند. همچنین آراستگی زوجین به ویژگی های اخلاقی ارزشمندی مانند صداقت، وفاداری، احترام، مهربانی، دلسوزی، فروتنی، صبر، گذشت، نرم خویی، خیرخواهی و انصاف، و مبرا بودن آنان از خودخواهی، برتری جویی، تحقیر، حسادت، بخل، طمع، کینه توزی و دورویی موجب می شود بسیاری از بدرفتاری ها و اختلافات از ساحت خانواده رخت برینند. از

این رو، اسلام از میان معیارهای متعدد گزینش همسر، تأکید کم نظیری بر تربیت دینی و اخلاقی فرد نموده است.

نتیجه گیری و پیشنهادات

اعتقادات دینی و خداباوری باید در بین تمام اقشار جامعه افزایش یابد تا دشمن نتواند آن را مورد هدف قرار دهد متأسفانه امروزه ماهواره ها و فضای مجازی که دشمن به وسیله ی آن در زندگی ایرانیان نفوذ کرده عاملی برای فروپاشی خانواده ها و رواج فرهنگ غربی شده است.

در گذشته مشکلات اقتصادی بیشتری در زندگی وجود داشت ولی به دلیل تعلیم و توجه به آیین‌های دینی، سبک زندگی مناسبی را به‌دوراز تجمل‌گرایی و دنیاپرستی از هوا و هوس به دور بودند و بنیان خانواده نیز استحکام داشت

در برخی از طلاق‌ها می‌توان رگه‌های اثرگذاری فضای مجازی و آسیب‌های این حوزه را در زوجین مشاهده کرد که نشان از غفلت متولیان نسبت به فضای مجازی و اثرات آن در بنیان خانواده دارد

معضلات اجتماعی امروز، بنیان خانواده را تهدید می‌کند و باید از طریق فعالیت در فضای مجازی و حقیقی مطالب را بررسی و آموزش‌های لازم داده شود

زوجین با تکیه بر صبر و بردباری می‌توانند از فراز و نشیب‌های زندگی گذر کنند و اینکه زندگی حضرت زهرا(س) را سر لوحه و الگوی زندگی خود قراردهند. زوجین با توسل به ائمه اطهار ناملایمتی‌ها را کنار بگذارند و در جهت ارتقای کیفیت زندگی و تداوم آن تلاش کنند تا ثمره ی زندگی آنان فرزند صالح و انقلابی باشد.

امید است بتوان با مقابله با دشمنان داخلی و خارجی بر این جنگ نرم که یکی از آثار آن متلاشی شدن خانواده ها می‌باشد پیروز شد وبا فرزند پروری و افزایش تعداد فرزندان شیعه مشتم محکمی بر دهان مستکبرین نظام بزنیم.

منابع

۱-قرآن کریم

۲-کتاب جامعه شناسی خانواده با نگاهی به منابع اسلامی نویسنده: حسین بستان (نجفی)

۳-المحدث النوری، مستدرک الوسائل، مؤسسة آل البيت، قم، ۱۴۰۸ ه.ق. ج ۲، ص ۵۵۲

۴-محمد باقر مجلسی، بحار الانوار، مؤسسه الوفاء، بیروت، ۱۴۰۴ ه.ق. ج ۳، ص ۲۵۲

۵-شیخ عباس قمی، سفینه البحار، دار الاسوه الطباعة و النشر، ۱۴۲۲ ه.ق. ج ۱، ص ۵۶۱

۶-محمد بن الحسن الحر العاملی، وسایل الشیعه، دار التراث العربی، بیروت، ۱۳۹۱ ق. ج ۱۴، ص ۱۵

۷-امام: تحریر الوسیله، کتاب نکاح، فصل فی النشوز، قبل از م ۱ و توضیح المسائل، م

۲۲۸۸. و بهجت: توضیح المسائل، مسئله ۱۸۹۷. و فاضل: توضیح المسائل، م ۲۴۸۰

۸- تفسیر المیزان، مرحوم علامه طباطبایی، ج ۱۶، ص ۳۰۹، مؤسسه اعلمی